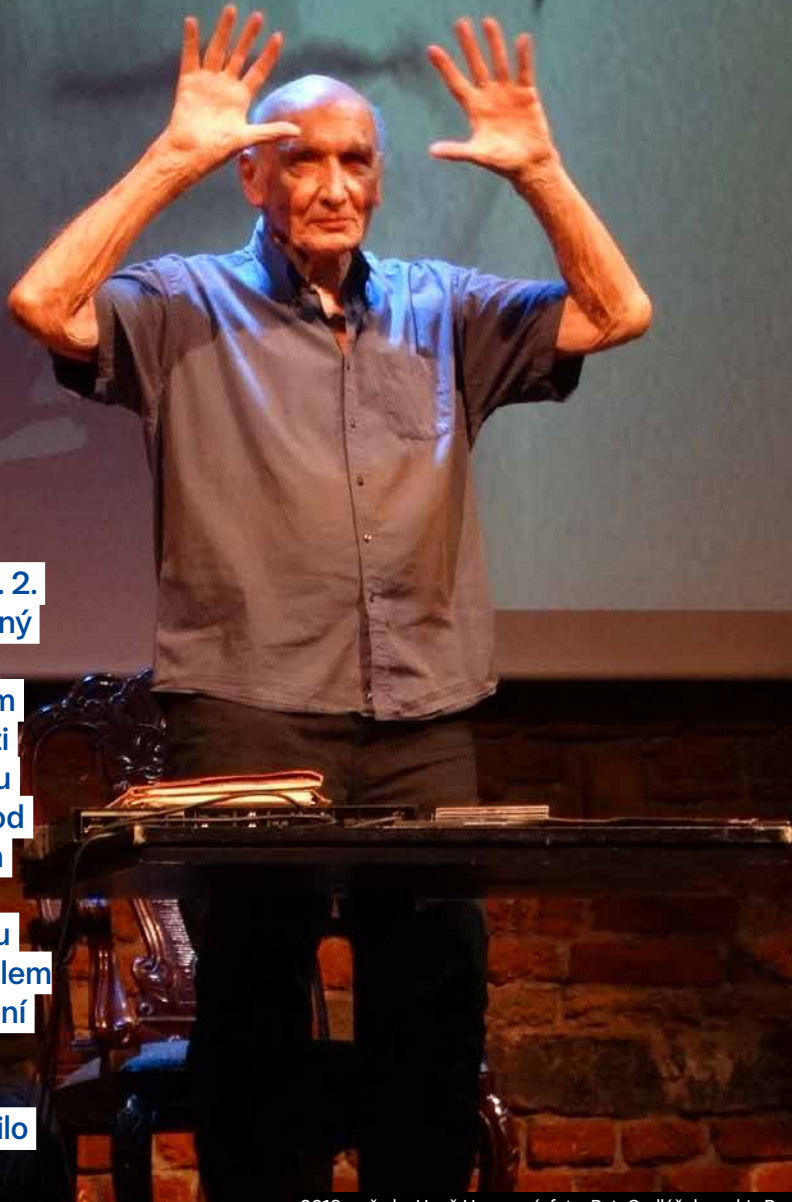

Z LUKOSTŘELCE KRÁLEM HUDEBNÍCH NOVINÁŘŮ: (VELMI) OSOBNÍ VZPOMÍNKA NA JIŘÍHO ČERNÉHO

TEXT: JOSEF VLČEK

V únoru letošního roku uplynulo devadesát let od narození Jiřího Černého (25. 2. 1936 – 17. 8. 2023). Významný a respektovaný kritik patřil k nejváženějším osobnostem své generace nejen v oblasti hudební žurnalistiky. Za svou práci získal řadu ocenění a od roku 2020 je dosud jediným nehudebníkem oceněným za své celoživotní dílo Cenou Anděl. Je také prvním držitelem Ceny OSA za podporu a šíření české hudby. Pražské Pop Muzeum jej při příležitosti nedožitých devadesátin uctilo reprezentační výstavou.

2018, pořad o Haně Hegerové, foto: Petr Sedláček, archiv Popmusea

Jako kluk jsem poslouchal jeho rozhlasové pořady a chodil na jeho klubové přednášky, vlastně jsem se pod jeho vedením učil poslouchat muziku. Začal jsem psát, nejdřív o jazzu a jazz rocku, ale portfolio mých témat se pomalu rozšiřovalo. Jednoho dne někdy v první půlce osmdesáté se mi ozvala pořadatelka jednoho pražského klubu s dotazem, zda bych přišel do Jiřího pořadu jako host. Byla to nesmírná pocta a ani své pozvání nedorekla a já už souhlasil.

„Já jsem Jiří Černý,“ řekl mi před pořadem. „Budeme si na pódiu tykat.“ Byl z toho báječný večer. A když jsem odcházel, Jirka mi povídá: „Budeme si tykat i v civilu, jo?“ Za týden mě vzal do Vokovic ke svému dlouholetému příteli Václavu Havlovi a za další týden jsme mu

stolního tenisu a díky své výšce i dobrý basketbalista. Ještě v padesáti udělal k šoku nás kolegů „železného muže“ – 3,86 km plavání, 180,25 km na kole a maraton, to vše od úsvitu do soumraku.

Sport byl i jeho výchovným žurnalistickým bodem. Ještě za studií na Filozofické fakultě už začal psát do Mladé fronty a Československého sportu. Zároveň ale jako ctitel operní hudby v roce 1956 napsal právě o opeře svůj první hudební článek. Nutno podotknout, že opera byla jeho celoživotní láskou – pamatuji se, že spolu s moravským folklorem si s její pomocí vymýval hlavu po poslechu plytkých produktů hlavně středního proudu.

JIŘÍ NA HOUPAČCE

Na začátku šedesátých let Jiří přesedlal od sportovní tematiky ke kultuře, psal do řady tehdejších hudebních časopisů, nějakou dobu působil v Mladém světě, pak v Melodii a nakonec se uchytil spolu se svou tehdejší manželkou Miroslavou v Československém rozhlasu. Od roku 1964 tam

Antidiskotéka – 89. Čtrnáctka / 19. 2. 1977 – 195 hlasů / 130h		
1	1. AL KOOPER: Jak pjdou léta – As The Years Go Passing By / Malone /	105
3 11	2. PATI SWITHOVÁ: Volné peníze – Free Money / Smith-Keye /	92
4 2	3. KNESEBIS: Počevod a ocean – A Trick Of The Tail / Banks /	82
6 3	4. BOB STEWART: Vražda Georgieho – The Killing Of Georgie / Stewart /	80
* 7 7	5. BERNARD COHEN: Proslulá modrá pláštěnka – Famous Blue Raincoat / Cohen /	79
* 2 7	6. ROGER DALTRY: Je to těžký život – It's A Hard Life / Gourtney-Geyer /	74
5 4	7. JETHRO TULL: Studený vítr do Valhally – Cold Wind To Valhalla / Anderson /	65

Hlavní nahrávky uvolníte znovu 26. února 1977		
Místo spodních uvolníte nové.		
- 1	8. JOHN LENNON: Stůj při mně – Stand By Me / King-Click /	62
1 2	9. EMERSON, LAKE A PALMER: Jeruzalem / Perry-Blake /	60
- 1	10. QUEEN: Lhář – Liar / Mercury /	59
- 1	11. JIŘÍ SUCHÝ: Blues pro tebe / Suchý /	56
- 1	12.-13. MAXIME LE FORESTIER: Bráčka – Mon Frère / Le Forestier /	54
- 1	12.-13. BOB DYLAN: Vítr to unáší – Blowing In The Wind / Dylan /	54
- 1	14. EATHER REPORT: Wanclete / Shorter /	51

Na hlasovací lístku zakroužkujte / nebo na jakkoli jiný napište / čísla p 5 t 1 nahrávek, které chcete slyšet znovu. Podepište se, vylosovaný dostane novou LP desku. Lístky dejte do krabice u pódia, cokoli jiného vedle.		
NÁVRHY NOVÝCH SLEADER DO "14" – VĚKASY – DOPAZY – A.T.D.:		

1977, Antidiskotéka, hlasovací lístek, archiv Popmusea

pomáhali s materiálem Charty 77 o pronásledování muzikantů v Československu. Tak začalo čtyřicet let naší spolupráce.

SPORTOVEC, KTERÝ PROPADL MUZICE

Jiří Černý, ročník 1936, pocházel z krejčovské rodiny. „Jako Jaroslav Ježek,“ neopomíjel nikdy dodat. Od mládí byl velký sportsman – lukostřelec, hráč

vysílal pořad *Dvanáct* (později *Třináct* a ještě později *Čtrnáct*) na houpáče. Byl to těžko dostupný program, protože ne každý rozhlasový přístroj měl tehdy VKV (neboli dnešní FM). U nás ve škole jsme to řešili tak, že ti, co tuhle „první československou rozhlasovou hitparádu“ mohli poslouchat, ji buď nahrávali na magnetofon nebo alespoň udělali zápis, podle kterého se ostatní zájemci snažili dopídit po skladbách z jiných zdrojů. Není divu, pro mnohé z nás to byl

zvláště v prvních letech existence *Houpačky* jediný důvodný kontakt se světem domácích i světové pop music.

Houpačka byla hodinový pořad, ve kterém Černý se svou partnerkou představovali nejnovější hudební tvorbu. První týden zahraniční, následovala její repríza, třetí týden domácí a pak zase její repríza. Hlasovali posluchači a poslední dvě, později čtyři písničky vždy vypadly. Koncept Černých dovozovala do zahraniční nabídky zařazovat i produkci neangloamerického charakteru a do české složky zase nové objevy. Byla to právě *Houpačka*, která například ve velkém upozornila na talentovaného krajánka Karla Kryla nebo objevila vinohradskou skupinu George & Beatovens se zpěvákem Petrem Novákem. *Houpačka* skončila stejně jako řada dalších televizních a rozhlasových pořadů v dubnu roku 1969. Konec byl vskutku impozantní – poslední pořad vyhrál Karel Kryl s *Bratříčkem*, zavírejte vrátka a mezi novinky byla zařazena oblíbená píseň *Běž domů, Ivane*.

KRÁL ANTIDISKOTÉK

Po vyhazovu z Československého rozhlasu se Černý nějakou dobu živil jako korektor v tiskárně a učitel v lidové škole umění, ale meritem jeho práce se staly klubové poslechové pořady s názvem *Antidiskotéka*. Byly to přednášky s ukázkami. Někdy suplovaly *Houpačku*, když představovaly, co se děje ve světě nového, jindy to byly spíše tematické pořady, které se soustředily na nějakou významnou osobnost nebo kapelu. Záběr byl široký – od Osvobozeného divadla

1989, festival Buchlovská svíce, s Irenou Silence Příbylovou, foto: Aleš Duda, archiv Popmusea

1990, Koncert pro LN, zleva: K. Káša Jahn, J. Kozel, V. Mišík, J. Černý, foto: Daniel Vojtíšek

a Semaforu až po tehdejší britský hard rock nebo americké písničkáře. K těm a jejich zpívané poezii měl obzvláště hluboký vztah.

Nebyla to snadná práce. Velká většina klubových pořadů – a ve vrcholném období jich měl i dvě desítky za měsíc – se odehrávala mimo Prahu. Říkával, že na všech výpadovkách z Prahy i na dálnici do Brna zná každý kámen. Ale osvětová práce fungovala a brzy se stala příkladem i pro další hudební novináře. Dělal jsem je pak i já a tu a tam zajel se svými mnohem kontroverznějšími tématy z punku a avantgardy i do míst, kde předtím byl Jiří Černý, takže dobře vím, jak hluboký dojem na venkovských stanicích u lidí zanechával. Některé kulturní domy si ho abonovaly i vícekrát do roka, protože měly u něj jistotu stálých a pravidelných posluchačů.

Zatímco většina z nás přestala s podobnými pořady po roce 1990, Černý se

svou *Antidiskotékou* fungoval dál. Z člověka, který informoval, co se v hudbě děje, se stal především arbiter elegantiae – soudce vkusu, který lidem vysvětloval, co a proč stojí za poslech.

SOUDEC V KUSU

Co se týče psaní, Jiří Černý v sedmdesátých a osmdesátých letech publikoval hlavně v měsíčníku *Melodie*. Jako kritik a esejista byl výrazně ovlivněn F. X. Šaldou a Lubomírem Dorůžkou. Šalda mu vyhovoval svým individualismem, otec české hudební publicistiky Dorůžka ho fascinoval smyslem pro přesnost a schopností formulovat svou hudební zkušenost.

Jiří Černý byl velmi tolerantní a dokázal podpořit i tvorbu, která se mu osobně nelíbila, ale považoval ji za smysluplnou. Z hlediska mé generace, která nastupovala až v éře jazz rocku nebo dokonce punku a metalu, byl konzervativní. Jeho respekt směřoval spíše k artovým věcem – tam, kde se rock čímkoli dotýkal vážné hudby, byl zarytý janáčkovec na vrcholu blaha. Hodně dbal na texty – jako absolvent češtiny na filozofické fakultě si potrpěl na kultivovanost. Miloval zpívanou poezii. Z tohoto hlediska byl velkým příznivcem Michala Prokopa, Vladimíra Mišíka, Jana Spáleného, Petra Kalandry nebo členů Šafránu. Byl zvláště velkým obdivovatelem básníků s kytarou – Kryl, Merta, Dědeček, později Nohavica, to byli jeho hrdinové. Miloval stejně tak Boba Dylana jako Bulata Okudžavu a Vladimíra Vysockého.

Miloval také kulturu Porty – dokázal hodiny diskutovat o přínosu bratrů Ryvolových nebo Wabiho Daňka. V pozdějších letech ho uhranula Radůza nebo Václav

Koubek. Byl velkým obdivovatelem Fanoše Hřebačky Mikuleckého a jeho slavné písně z Podluží rád prozpěvoval.

Moravská muzika mu vždycky velmi lahodila, ať už šlo o cimbálovku, nebo o Hanu a Petra Ulrychovy. Občas jsme ho hecovali, že jako rodilý Pražák by měl mít Břeclav a Hodonín s okolím zakázané. Jirka se nám zase jako správný pražský Moravák chlubil, že tam patří, protože klidně zvládne tři litry vína. Jednou se nám to v redakci pokusil předvést, ale nechal toho po necelém litru. Netušil totiž, že jsme mu do vína tajně lili vodku.

Patřilo k jeho dobrým vlastnostem, že se neurazil, když se to dozvěděl. A dokonce to dával k dobru!

ČERNÝ REVOLUCIONÁŘ

Jak už padla zmínka, během normalizace byl Jiří Černý v úzkém kontaktu s Václavem Havlem. Prý se znali z tanečních. Hodně spolupracovali na všem, co se týkalo Havlových aktivit, dotýkajících se populární hudby. Když se pak ke konci osmdesátých let radikalizovala šedá zóna, rostla i Černého role. Patřil mezi první, kdo po 17. listopadu 1989 odstartovali činnost Občanského fóra. Modeřoval mítinky a shromáždění. A byl to on, kdo přemluvil Karla Kryla, aby na balkonu vydavatelství Melantrich zazpíval společně s Karlem Gottem hymnu a tímto gestem odstartoval nový obrodný proces. Kryl mu později sice zazlival, že se od něj nechal ukecat, ale vzato bez osobních emocí to byl jeden ze základních zlomových bodů tehdejších událostí.

Před Černým se rýsovala velká kariéra politika. Místo ní se stal šéfredaktorem nového hudebního časopisu – Rocku&Popu. A udělal dobře!

TATÍČEK ROCKU A POPU

Myšlenka na vznik hudebního časopisu tehdejšího anglického stříhu, reprezentovaného týdeníky Melody Maker a New Musical Express, se zrodila ještě před pádem normalizačního režimu. Hudební novináři naší generace se scházeli s těmi staršími na seminářích, které pro nás pořádali Svaz skladatelů. Mezi jednotlivými příspěvky jsme hořekovali nad výrobními lhůtami časopisu Melodie, malým podílem článků o zahraniční hudbě i o jiných problémech psaní. A protože já i Jiří Černý jsme přispívali do ilegálních Lidových novin, hned v lednu 1990 jsme začali s podporou jejich nového vydavatelství rozjždět nový časopis, čtrnáctide-

2012, s Joan Baez na křtu knihy Můj hlas je dar, foto: Petr Sedláček, archiv Popmusea

ník s názvem Rock&Pop. I když se to rozumělo samo sebou, trochu jsme museli Jiřího Černého přemlouvat, aby funkci šéfredaktora vzal.

Rock&Pop vedl zhruba dva roky. Nebyl to zrovna ideální šéfredaktor – vynikající novinář nemusí být dobrý ekonom a marketák, tyhle věci za něj vykonával Vojtěch Lindaur. I když náklad pod tlakem bulvarizující se žurnalistiky klesal téměř raketovou rychlostí, nebylo příjemnějšího prostředí než redakce pod jeho vedením. Časopis měl vysokou odbornou úroveň, nadhled, jednotný názor, širokou žánrovou pestrost a schopnost přesahů všemi směry.

Jiří, zvyklý z předchozích měsíčních lhůt na pomalejší tempo, v té době pracoval i díky svému perfekcionismu méně rychle, než co nový časopis potřeboval, ale co napsal, to bylo vždy inspirující. Já osobně jsem se nejvíce těšil na každý jeho úvodní editorial. V každém se objevila nějaká okouzlující myšlenka. A jeho recenze? To bylo obdobné! Na některé Černého perly si vzpomínám dodnes.

Třeba už nevím, jakou skladbu to hodnotil, ale v obdivu k ní napsal, že je jako „teplá dlaň hospodářovy ruky“. Hrozně jsme se tomu na redakční radě chechtali, ale nakonec jsme museli uznat, že to bylo po všech stránkách výstižné.

V roli šéfredaktora se Černý ukázal jako nesmírně laskavý a slušný člověk, ochotný se bít za kohokoli a cokoli, o čem cítil, že je v právu. O to víc ho bolel spor s jeho bývalou ženou kolem knihy *Hvězdy tehdejších hitparád*, která byla připravená k vydání v roce 1970, ale v aktuální verzi ji vydalo až v červnu 1989 vydavatelství Panton. Protože jsem byl editorem této knihy, vím dobře, jak z gruntu byl text knihy přepracován a hlavně aktualizován. Bylo mi z něj jasné, že veškerá

2016, s Glenem Hansardem v zákulisí po koncertu v Divadle Archa, foto: Petr Sedláček

své osobní selhání. A byl to dokonce jeden z důvodů, proč odmítl funkci ministra kultury v druhé vládě Petra Pitharta.

A ZASE VOLNÁ NOHA

Práce šéfredaktora Jiřího Černého unavovala. Jeho bavilo psaní, ne urgování nedodaných příspěvků. Časem předal Vojtovi Lindaurovi svou funkci úplně a vrátil se na volnou nohu. Řekl mi tehdy, že už bude dělat jen to, co ho baví. Nevázal se k žádnému médiu, ale jeho články byly nejvíce spojovány s Lidovými novinami. Jeho pravidelné fejetony v rubrice Poslední slovo překračovaly hranice hudební tematiky k širším celospolečenským tématům a patří k vrcholům tohoto žurnalisticko-literárního žánru. Pořád byl také zájem o jeho antidiskotéky. A vrátil se i do rozhlasu, kde měl v průběhu následujících let několik autorských pořadů. Zvláště *Klub osamělých srdcí Seržanta Pepře*, vysílaný v letech 2005 až 2018, měl ohromný ohlas a veřejnost po jeho zrušení dokonce zorganizovala petici za návrat Jiřího Černého zpět do rozhlasového vysílání.

Poslední rozhlasový pořad měl Jiří Černý 12. 6. 2022, poslední antidiskotéku o den později v břevnovském klu-

Výroční ceny OSA 2014, foto: OSA

odborná část byla Jiřího a že paní Mirka, která o hudbě neměla moc velkou páru, byla víceméně jen stylistka. Nicméně, soud dal přednost jejímu spolaautorství.

Nutno říct, že evangelický moralista Jiří se tím trápil po zbytek života. Necítil se poškozen, ba naopak to bral jako

bu U kaštanu. Jeho stav se stále zhoršoval a zemřel o třináct měsíců později, 17. srpna 2023. Kostel Nejsvětějšího Salvátora o týden později málem praskl ve švech při posledním rozloučení, plný těch, jimž prostřednictvím svých výkladů o muzice ukázal jejich místo v životě. ●